

TRAFIAŁEK, Elżbieta: Polityka społeczno-gospodarcza. Wybrane problemy i zadania

Katowice, „Śląsk“ Wydawnictwo Naukowe, 2012, 207 s.
ISBN 978-83-7164-686-7

Docentka Trafiałek sa dlhodobo venuje aktuálnym problémom sociálnej politiky na území Poľska, prioritne javmi a dôsledkami súvisiacimi so starnutím populácie. V recenzovanej publikácii *Sociálno-hospodárska politika. Vybrané problémy a úlohy* predkladá autorka svoj náhľad na teoretické základy sociálnej politiky, svoju kategorizáciu a obsah skúmanej oblasti verejnej politiky, pričom text má primárne slúžiť ako učebná pomôcka. Základným rozdielom Trafiałekovej knihy, voči množstvu ďalších publikácií zaoberajúcich sa sociálnou politikou (*polityka socjalna*) v Poľsku, je rozsah skúmaných aspektov sociálnej politiky (*polityka społecznej*), čo úzko súvisí s etymologickým rozdielom v chápaní sociálnej politiky v poľskom jazyku.

Ak by sme problém výrazne zjednodušili, pod pojmom *polityka socjalna* môžeme chápať oblasť verejnej politiky, ktorá sa zaoberá zlepšením kvality života najslabších vrstiev obyvateľstva poskytovaním rôznej pomoci. *Polityka społeczna* je akoby ekvivalentným pojmom, avšak významovo širším, nakoľko sa okrem sociálnej politiky zaoberá komplexnejšími riešeniami zlepšenia životných podmienok, odstraňovaním a zmenšovaním sociálnych rozdielov obyvateľstva prostredníctvom sociálneho plánovania v oblastiach zmeny charakteru hospodárstva, bytovej politiky, koncepcie a podpory rodinnej politiky, vzdelávania, trhu práce či zdravotníckej politiky.

Publikácia je rozdelená do desiatich kapitol, pričom štruktúra textu a členenia podkapitol je v každej z nich približne rovnaká. Autorka v úvodných častiach kapitol načrtáva teoretické základy, historický vývoj sociálnej politiky, členenia, modely a koncepcie jednotlivých politík alebo metódy ich skúmania. Často zasadzuje a rozširuje uvedený teoretický exkurz do oblastí fungovania sociálnej politiky členských štátov Európskej únie či postupnej snahy o europeizáciu, vplyv a čiastočnú unifikáciu spoločnej sociálnej politiky prostredníctvom nariadení konkrétnych európskych inštitúcií. Taktiež rozdeľuje a klasifikuje štruktúru bytov, zamestnaného obyvateľstva, rodín, starších ľudí a iné. Tieto úvodné teoretické časti sú úplne legitímne, ak si uvedomíme, že publikácia je učebným textom, ktorý musí svojim čitateľom poskytnúť základné teoretické vedomosti k jednotlivým politikám. Z toho dôvodu sa dvanástimi skúmanými oblasťami môže zaoberať len stručne, načrtáva v nich najelementárnejšie aspekty problémov a nemôže sa im venovať hĺbkovo. Cieľom autorky je však poukázanie na šírku sociálnej politiky, možnosti jej ovplyvňovania

prostredníctvom hospodárskej politiky a súvislosť s ďalšími oblasťami verejnej politiky, teda z uvedeného dôvodu považujem výber, štruktúru a nadväznosť kapitol za prepracované a smerujúce k primárne vytýčenému cieľu.

Vzhľadom na rozsah textu nie je reálne možné sa v recenzii detailne zaoberať jednotlivými skúmanými problémami – sociálnou politikou, populačnou politikou, politikou bývania, rodinnou politikou, dôležitosťou celoživotného vzdelávania pri neustálom starnutí populácie Poľska i Európskej únie či sociálnymi otázkami ako starostlivosť o starých ľudí, nezamestnanosť rizikových skupín obyvateľstva, psychická bezradnosť sociálne marginalizovaných osôb, chudoba, bezdomovstvo alebo problematika počtu znevýhodnených osôb v Európskej únii – analyzovanými autorkou. Každú kapitolu by bolo možné recenzovať v širšom rozsahu, preto je nevyhnutné zamerať sa na najzaujímavejšie minulé, súčasné i budúce európske sociálne problémy z komparatívnej optiky susednej (poľskej) sociálnej transformácie.

Poľská spoločnosť prešla v oblasti sociálnej politiky podobným transformačným vývojom ako slovenská, pričom vykazuje v mnohých čiastkových politikách ekvivalentné demografické a štatistické ukazovatele. Z dôvodu nízkeho percentuálneho podielu vysokoškolsky vzdelanej populácie nastal v oboch krajinách na prelome tisícročí edukačný boom počtu vysokých škôl a osôb s novonadobudnutým vysokoškolským titulom. V súčasnosti je to vnímané ako degradácia vysokoškolského vzdelania, avšak vzhľadom na európsky preferovaný systém celoživotného vzdelávania v kontexte znalostnej ekonomiky, to bol nevyhnutný krok súvisiaci so zmenou fungovania sociálneho a hospodárskeho systému. Zákony o sociálnych pracovníkoch stanovujú de facto totožné podmienky vykonávania tejto profesie v nadväznosti na získanie vysokoškolského titulu. Takmer rovnaké problémy majú/mali obidve krajiny taktiež v oblasti migrácie za prácou (samotná migrácia/obmedzenia v „starých“ členských krajinách EÚ), starnutie populácie, nezamestnanosti, prílevu zahraničných investícií a veku odchodu do dôchodku či existencie trojpilierového dôchodkového poistenia. Najmä v percentuálnom vyjadrení počtu osôb.

Vzhľadom na výrazný rozdiel v počte obyvateľov Poľska oproti Slovensku (39/5,5 mil.) pôsobia mnohé exaktné ukazovatele v slovenskej optike až zarážajúco. Medzi najalarmujúcejšie čísla uvádzané v publikácii patria predovšetkým štatistické ukazovatele poľského prostredia. Podľa hodnotiacich správ Európskej únie, viac ako 50 % sociálnych dávok sa vypláca osobám, ktoré ich nepotrebujú. Na základe štatistických ukazovateľov chudoby žilo viac ako 22,5 milióna obyvateľov Poľska pod úroveň sociálneho minima (60 % spoločnosti) a 5 miliónov v hmotnej núdzi (s. 168). Ďalším závažným problémom v sociálnej politike Poľska sú osoby s rôznymi znevýhodneniami (invalidita alebo iný hendikep), ktoré tvoria v sociálnej štruktúre spoločnosti až 14,5 % (5,5 milióna osôb, z toho 300 tisíc osôb do veku 15 rokov) (s. 172). S tým samozrejme úzko súvisia nielen výdavky z verejných financií, ale taktiež dlhodobá politika problému zamestnanosti uvedených osôb, ako aj všetky ostatné oblasti sociálnej politiky. Väčšina ukazovateľov, vrátane uvedených, je nad priemerom členských štátov Európskej únie. Hlbšiu analýzu by si vyžadovalo najmä poľské roľnícke dôchodkové zabezpečenie, ktoré predstavuje celoeurópske špecifikum, avšak vzhľadom na rozsah analyzovaných okruhov v publikácii to evidentne nebolo možné.

Niekoľko drobných nedostatkov sa v texte predsa len vyskytlo. Nakoľko je kniha inovovanou verziou staršieho textu, je miestami problematická v oblasti údajov. Údaje uvedené v texte nekorešpondujú s údajmi v tabuľkách, nakoľko sú z rozdielnych rokov

(tretia a piata kapitola). Priradovanie pozitívnej úlohy v sociálnych otázkach stredoveku výhradne ku katolíckej cirkvi pôsobí ideologicky. (s. 17) Medzi technické by sme mohli zaradiť rozdeľovník v 10. kapitole a závere, ktorý rozdeľuje slová v strede riadku a nie na jeho konci. Vhodnou súčasťou publikácie by bol taktiež zoznam skratiek a ich základných anglických ekvivalentov, nakoľko v texte nie sú vždy vysvetlené. Nie je reč o základných organizáciách, ako BŠ (Svetová banka) či WHO. Avšak TBS, BAEL či PGR by vyžadovali pre čitateľov neznalých poľských reálií aspoň minimálne vysvetlenie.

Samotná publikácia pôsobí konzistentne a autorka v nej prezentuje kvalitatívne rozľahlý diapazón svojich znalostí zo širšieho kontextu sociálnej politiky (*polityka społecznej*), ktorý obvykle býva vypracovaný viacerými autormi. Pre slovenských politológov, sociálnych pracovníkov a aj demografov môže poslúžiť ako vhodný prostriedok doplnenia vedomostí o sociálnej a hospodárskej politike v komparatívnej analýze transformovaných krajín strednej Európy a vzhľadom na výpovednú hodnotu ukazovateľov, aj celej Európskej únie.

MAREK HRUŠOVSKÝ